

פרשת פראנסס פארמר היא אחת הטרגריות העצובות ביותר שנרשמו בתולדות הוליווד. קורותיה הם כתביאישום מביך ביותר נגד רוחיהתקופה, ואולי יש בהם כדי ללמד מדוע התמרמרות נגד רוח זו היתה קיצונית כל-כך בעשרים השנים האחרונות, הביאה לידי מהפך מוחלט של ערכי מוסר והתנהגות.

דיעורתי של שחקן. פראנסס פארמר היתה נערה יפהפיה, כישרונית ועצמאית מאוד. לטעם בני תקופתה — אפילו עצמאית מדי.

היא היתה תלמידה מבריקה בבית-הספר התיכון בעיר מולדתה, סיאטל, וכתה אפילו בפרס על חיבור שהרגיז רבים מן התושבים המהוגנים של המקום, חיבור שריבר כולו על מות האמונה. זמן קצר לאחר מכן, כאות הוקרה והצטיינות על הופעותיה הבימתיות הראשונות, היא זכתה בהזמנה של — שומו שמיים — ממשלת ברית-המועצות.

שחקנית ג'סיקה לאנג מועמדת לאוסקר

באותה התקופה היחס לממשלה זו באמריקה היה בערך כהיסוס של האפיפיור השטן. לא היה דבר מאוס, מפחיד ומאיים בעולם מרוסיה הסובייטית. מה שלא מנע מן הנערה לקבל את ההזמנה.

היא נסעה למוסקבה כדי להרכיב אופיקה. כשחזרה לא שבה הביתה אלא נשארה בניו-יורק, כדי לבנות לעצמה קריירה כשחקנית.

היא מצאה עצמה חתומה על חוזה ארוך טווח עם חברת פאראמאונט, ועד מהרה זכתה בכמה תפקידים מבטיחים. האולפן לא היה מאושר מעקשנותה, מסיוריה להצטלם בכיגריים או מנסיונותיה להביע דעות אינטליגנטיות על הסרטים שעשתה, אבל בלע איכשהו את הגלולה, בעיקר משום שהאמין כי ניתנה ביחוד — הסחורה העיקרית שאותה מכרה הוליווד.

היא, לעומת זאת, ראתה את עצמה בעיקר כשחקנית תיאטרון המתפרנסת באולפנים עד שתזמן לה האפשרות לשוב לבימה. וזו אכן הופיעה כאשר הארולד קלורמן, מגדולי בימאי התיאטרון של ניו-יורק, וקליפורד אורטס, מוזאי מפורסם, העניקו לה את התפקיד הראשי בהצגת נער הזהב, שהיתה לאחת ההצלחות הגדולות של שנות ה-30 באמריקה.

כריתת מוח. הירחוריהחטא על שינוי קיצוני בקריירה, על פרישה מן הקולנוע והתרכוזות בתיאטרון, עלו על השירטון כאשר קלורמן ואורטס לא תמכו בה. מצד שני, הוליווד לא היתה מוכנה לסלוח לה על מרדנותה ובגידותה. כאשר שבה לעשות סרטים, הירדררה מתפקיד אומלל אחד למשנהו, עד אשר החלה לשתות במידה מופרות, התמרדה נגד מרות האולפנים ומצאה את עצמה — לא מעט בזכות "המלצות" מעבידיה — בין כותלי הכלא, אחרי שסטרה על פניה של מאפרת. מאוחר יותר הועברה לטיפול במוסד פסיכיאטרי, מאחר שאיש לא היה מסוגל להסביר את מרדנותה, ואיש לא היה מעוניין להבין אותה. הקרנתים הסבירו את התופעה כטירוף.

השנים שלאחר מכן היו סיוט ארוך מזויע, כשהיא מתגלגלת ממוסד אחד למשנהו, כקורבן מיזגה הסוער, אבל לא פחות מזה כקורבן לזוג הורים שאימללו את חייה.

מי ילמד את

הלקה?

גאנדי (בריטיניה-הודו) (תל-אביב, דקל) - הסרט עשוי לעורר שאלה אצל כמה אנשים שכבר קראו עליו את כל האינפורמציה האפשרית והכינו עצמם מראש: מה כל-כך מדהים בו כדי להצדיק שמונה אוסקרים ושורה ארוכה של פרסים יוקרתיים? הנה התשובה - הוא אינו מדהים, אינו מהפכני או חדשני - לא בתפיסה הרעיונית ולא בשפה הקולנועית. הוא פשוט סרט המעורר כבוד לסיר ריצ'ארד אטנבורו, שהקדיש 20 שנה (בהפסקות) לפרוייקט אחד, משום שהלך שבי אחרי מה שאמר מוהאנדרס קאראמאנד גאנדי: "אינני מבין כיצד אנשים מסוגלים להשמיל את בני-מינם כדי לזכות כתוצאה מכך בכבוד לעצמם".

אטנבורו מספר על חייו של המנהיג שדגל בהתנגדות פאסיבית כשהוא נאמן לפרטים היסטוריים ופוליטיים. אך בתסריט חגיגי שכתב ג'ון בראיילי, נשמעים המישפטים כמעט תמיד כהצהרות יותר מאשר כשיחה חופשית.

עניין זה עומד בצילו של שחקן מעולה, התורם לסרט את המהימנות שלו ועושה מה שהתסריט לא עשה: הוא לא רק ניחן בדימיון מופלא לגאנדי, כשהדיאלוג מצלצל בפיו בדיוק כמצופה מאדם ממוצא הודי ובעל חינוך בריטי; הוא מוסיף לדמותו הקולנועית של גאנדי מה שלוקה בתסריט: בשר ודם. הוא מעקם קלות את פיו כדי להביע ביטויים מסויימים, הוא משחק בקולו כדי להביע מצב-רוח שונים, והוא מגלגל את

צ'ארלסון וקינגסלי: התנגדות פאסיבית

ענינו ומרצד באישונו כשהוא מפגין הומור ושובבות מצד אחד, עורמה ותיכחום מצד אחר.

כמה מעמדים מרשימים - נוסף לשיעור פוטוגני בהיסטוריה - ישארו בזיכרונם של רבים: הלוויה, המהווה את שיאו האסטטי של הסרט. מעמד שבו עוצרים מפגינים את הסוסים הנשלחים לרמוס אותם; ומעמד מזעזע, שיש בו לקח שהעולם לא למד עדיין - הטבח הנורא של יותר מאלף וחמש מאות הודים, גברים, נשים וילדים, עליידי חיילים מקומיים בפיקודו של בריגאדיר-גנרל בריטי ר"א דאייר. זהו רגע היסטורי שהבריטים רוצים לשכוח.

פראנסס פארמר המקורית באחד ממעצריה הרבים, עם שוטרית כתב אשמה חמור -

ג'סיקה לאנג בתפקיד פראנסס, עם שתי שוטרות המנסות לרסנה - נגד הוליווד ואמריקה כולה -

אביה היה איש חלש וחסר עומד-שידרה, שלא העז ליטול אחריות למעשה כלשהו, ואילו אמה היתה שאפתנית, מתוסכלת על שלא עשתה בעצמה קריירה של שחקנית, וניסתה בכל מאורה להגשים את החלום בעקיפין, כאמצעות הבת.

כשהבת סירבה ללכת בדרך שהתוותה האם, היא נשלחה שוב-ושוב לטיפולים פסיכיאטריים, בכל פעם חמורים יותר, עד אשר עברה ניתוח לכוטומיה — כריתת חלק מסויים של המוח. כששחררה לבסוף מן המוסדות היתה אשה שבורה ומובסת. היא ניסתה ללא הצלחה גדולה להתברג חזרה בתוך עיסקייה-השעשועים.

בי-1958 הופיעה בראיון טלוויזיה חושפני, כמיסגרת תוכנית בשם אלה הם חייך, שבה גילגלה את קורות חייה האומללים. אחר-כך הצליחה לקבל עבודה כקריינית בתחנת-טלוויזיה קטנה בעיר שדה, שם הועסקה עד יום מותה, בגיל 56. אחרי שסבלה מרטון גרון.

איסוף פרטים. מזה שנים רבות סוכב סיפור חייה בהוליווד כמופת לדיכוי הפרט כמעשייה-החלומות, שאינה סובלת חריגים. מי שלקחה את היוזמה ומצאה את הכסף הדרוש להפקה היתה חברת-הסרטים של מל ברוקס. הוא אולי קומיקאי מצחיק מאוד ולעתים אפילו המוני, אבל כשהוא מפיק סרטים שבהם אינו מופיע — הוא ניחן בחוש נדיר לנושאים רציניים וכואבים. למשל, איש הפיל.

ואכן, חלק גדול מן הצוות של איש הפיל (שניים מן התסריטאים והמפיק בפועל) ליוו את הגריסה המוסרטת של סיפור פראנסס פארמר — הנושאת כמובן את השם פראנסס — מן ההתחלה.

מי שהיה הרוח החיה בכל היוזמה הוא עורך סרטים בשם גרם קליפורד, שעבד בעבר עם בימאים כמו רוברט אלטמן, ניקולס רג, נורמן ג'ויסון וסאם פקינפה. הוא נרדף עליידי הרמות של פראנסס פארמר מזה כמה שנים, חקר את הפרשה, ראיין את האנשים שהכירו אותה, כולל עיתונאי בשם סטיוארט ג'קובסן, שהיה קרוב אליה מאוד, והנושא בסרט את השם הארי יורק. הוא הרכיב יחד את פרשת חייה בנאמנות הגדולה ביותר שיכולה להיות, כשהוא מקפיד שוב ושוב לאמת פרטים, כדי לא יהיה ספק במהימנותם.

העובדה שג'סיקה לאנג קיבלה את תפקיד פראנסס היא אולי הוכחה לנחישות דעתו של קליפורד, לעקשנות האוטטורלית שלו ולשיפוט הנכון. היא הצליחה כל-כך בתפקיד, עד שהיתה מועמדת לפרס אוסקר והמתחרה הרצינית ביותר של מריל סטריפ.

העובדה שברוקס ושותפיו הסכימו להפקיד סרט קשה ומסובך, יקר ויוקרתי כל-כך, בידי במאי שלא עשה עד עתה שום סרט ארוך אחר, היא אולי הוכחה לשיקול-הרעת הנבון שלהם.

הניתוח שבזמנו היה אחד הטיפולים המקובלים בחולים אלמים, נחשב היום כתקיפה אכזרית וברבראית נגד החולה.